

Jaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen 2024

2024

INHOUD

1.	Voorwoord	03
2.	Ontwikkelingen in 2024 en vooruitblik	04
	Terugblik: ontwikkelingen in 2024	04
	Vooruitblik op 2025	05
3.	MVB-beleid van het pensioenfonds	06
	a. Missie, visie en strategie	06
	b. MVB-overtuigingen	06
	c. MVB-doelstellingen	06
	d. Thematische aandachtgebieden (op basis van SDG's)	07
	e. MVB-instrumenten	08
4.	Uitsluitingenbeleid	09
	a. Ontwikkelingen in 2024	09
	b. Uitsluitingscriteria	09
	c. Implementatie	09
	d. Resultaten	10
5.	Stembeleid	12
	a. Uitgangspunten en thema's	12
	b. Stemresultaten	12
	c. Uitgelichte stemmen in 2024	13
6.	Engagement	15
	a. Uitgangspunten en thema's	15
	b. Resultaten engagement	15
	c. Engagement vastgoed en private equity	16
	d. Engagementvoorbeelden in 2024 uitgelicht	17
7.	ESG-integratie	19
	a. Overzicht in welke pools het pensioenfonds is belegd	19
	b. Duurzaamheidskenmerken in beleggingsportefeuille	20
	c. ESG in selectie en monitoring van externe vermogensbeheerders	21
	Bijlagen	22

1. Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag Maatschappelijk Verantwoord Beleggen van Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM. Met dit jaarverslag verschaft het pensioenfonds inzicht in zijn activiteiten op het gebied van duurzaam beleggen en vergroot het de transparantie van het gevoerde beleid.

Dit jaarverslag licht toe hoe het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) is uitgevoerd en tot welke resultaten dit heeft geleid. Het MVB-beleid richt zich op het betrekken van duurzaamheidsaspecten als milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur bij de beleggingskeuzes van het pensioenfonds, boven op de financiële aspecten. Men spreekt ook wel van environmental, social en governance-aspecten, afgekort als de ESG-aspecten.

Door ontwikkelingen in de economie, politiek en de ecologie is het steeds belangrijker om rekening te houden met ESG-aspecten. Denk bijvoorbeeld aan een fatsoenlijk loon, duurzaamheidswetgeving en milieuvervuiling. Tegelijkertijd hechten onze deelnemers grote waarde aan een goede risicorendementsverhouding, nodig om een goed pensioen te kunnen realiseren tegen verantwoorde risico's. Dit uitgangspunt blijft leidend in de manier waarop het pensioenfonds invulling geeft aan het MVB-beleid. ESG-factoren zijn daarom geïntegreerd in het beleggingsbeleid, met als doel beter zicht te krijgen op ESG-risico's en deze actief mee te nemen in de beleggingskeuzes. In het afgelopen jaar is hiervoor onder andere een ESG-risicoraamwerk opgesteld, waarmee ESG structureel in het beleid is verankerd.

Het is onze overtuiging dat met engagement, de dialoog aangaan, betere resultaten zijn te behalen dan met het uitsluiten van bedrijven. Binnen het MVB-beleid is gekozen voor twee duurzaamheidsthema's waar de focus op ligt: (1) economie, verantwoorde productie en consumptie en (2) maatschappelijke basisbehoeften. Deze thema's zijn gebaseerd op voorkeuren van onze deelnemers. Op deze thema's kiest het pensioenfonds voor engagement: samen met vele andere institutionele beleggers gaan wij het gesprek aan met een selectie van de bedrijven in onze beleggingsportefeuille. Zo willen we veranderingen teweegbrengen die gunstig zijn vanuit duurzaamheidsoogpunt, maar ook vanuit risicomanagement.

Amstelveen, 25 juni 2025

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM

.....

2. Ontwikkelingen in 2024 en vooruitblik

Terugblik: ontwikkelingen in 2024

In 2024 heeft het bestuur in meerdere vergaderingen het MVB-beleid en de uitvoering hiervan besproken. In 2023 is het MVB-beleid herijkt op basis van het deelnemersonderzoek, de nieuwe missie, visie, strategie van het bestuur en kennissessies met het bestuur. Dit herijkte beleid wordt in 2024-2026 geïmplementeerd.

Eind 2024 is het pensioenfonds geclassificeerd als een artikel 8-fonds onder SFDR (een zogenoemd 'lichtgroen' fonds). SFDR staat voor Sustainable Finance Disclosure Regulation, oftewel de Europese verordening betreffende informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector. De SFDR heeft betrekking op transparantie over de duurzaamheid van het beleggingsbeleid en de pensioenregeling. Artikel 8 onder SFDR houdt in dat het pensioenfonds duurzaam beleggen niet als doel heeft, maar wel milieu en/of sociale kenmerken promoot. Meer informatie en de verplichte jaarlijkse rapportages zijn op een aparte websitepagina en in het jaarverslag van het pensioenfonds te vinden.

Daarnaast heeft het pensioenfonds in 2024 een ESG-risicoraamwerk ontwikkeld. Dit raamwerk helpt om te identificeren aan welke duurzaamheidsrisico's het pensioenfonds is blootgesteld en te beoordelen of en hoe deze risico's gemitigeerd kunnen worden.

Verder is bij een aantal beleggingspools waarin het pensioenfonds participeert de benchmark aangepast naar een maatwerk Climate Transition Benchmark (CTB). De beheerder van deze beleggingspools (toen het Blue Sky Group Fund Management) heeft onderbouwd en uitgebreid toegelicht dat het rendement-risicoprofiel van de CTB ten minste gelijkwaardig is aan het profiel van de oorspronkelijke, meer traditionele benchmark. Voor het pensioenfonds was dit voldoende aanleiding om in deze pools belegd te blijven.

Onderstaand overzicht toont de belangrijkste MVB-activiteiten in 2024.

Maand	Onderwerp	Uitleg
januari-december	SFDR-implementatie	Het pensioenfonds heeft SFDR-data ingekocht, beleidsdocumenten aangepast, en websiteteksten en rapportages opgesteld om aan het eind van het jaar te voldoen aan de SFDR-artikel 8 classificatie.
januari-december	ESG-risicoraamwerk	In de eerste helft van het jaar heeft het pensioenfonds beleid ontwikkeld om de belangrijkste ESG-risico's te identificeren. Daarna heeft het pensioenfonds rapportages opgezet om deze risico's te monitoren en eventueel te mitigeren.
april - mei	Bespreking beleggingen in de wapensector	In verband met de geopolitieke ontwikkelingen heeft het pensioenfonds het uitsluitingenbeleid voor controversiële wapens en de huidige beleggingen in wapens besproken. Het pensioenfonds heeft besloten het beleid niet aan te passen.
juni – september	MVB-jaarverslag	In 2024 heeft het pensioenfonds voor het eerst een MVB-jaarverslag gepubliceerd.
juni	Kennissessie impactbeleggen	Met de sessie heeft het fonds kennis opgedaan over impactbeleggen is en hoe het pensioenfonds dit kan toepassen in de beleggingsportefeuille, inclusief praktijkvoorbeelden.

Tabel 2.1: Overzicht belangrijkste MVB-activiteiten gedurende het jaar 2024

Vooruitblik op 2025

In het jaar 2025 geeft het pensioenfonds een vervolg aan de stappen die in 2024 zijn genomen. SFDR-rapportages zullen bijvoorbeeld geüpdatet worden en het ESG-risicoraamwerk wordt meegenomen in de risicomanagementcyclus van het pensioenfonds. De deelnemers hechten grote waarde aan een optimale risico-rendementsverhouding, en dit principe blijft leidend in de manier waarop het MVB-beleid wordt vormgegeven. Dit beleid stelt het pensioenfonds in staat om, als aandeelhouder, via stemmen en engagement invloed uit te oefenen op bedrijven.

Daarnaast doet het pensioenfonds onderzoek naar de relevantie van impactbeleggingen voor het pensioenfonds om te bepalen of, en zo ja waarin, het fonds op dit vlak wil investeren.

3. MVB-beleid van het pensioenfonds

a. Missie, visie en strategie

Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM heeft als missie het verzorgen van een complete financiële toekomstbestendige pensioenvoorziening voor de vliegende (ex)collega's, waarbij het pensioenfonds fatsoenlijk zakendoet.

Dit houdt in dat er weloverwogen keuzes worden gemaakt die passen bij de identiteit en overtuigingen van het pensioenfonds, en waar het pensioenfonds oprecht achter kan staan. We achten het van belang om daarbij – voor zover praktisch mogelijk – rekening te houden met de voorkeuren van de deelnemers.

We zijn ervan overtuigd dat het integreren van duurzaamheidsfactoren de risico-rendementsverhouding van onze beleggingen verbetert.

Het pensioenfonds heeft in 2023 de missie, visie, strategie en beleid op het gebied van MVB herijkt en heeft een meerjarenplan opgesteld. Dit plan wordt tussen 2024 en 2026 geïmplementeerd.

b. MVB-overtuigingen

Het pensioenfonds heeft dertien 'investment beliefs' geformuleerd als uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. Een van deze 'investment beliefs' is specifiek gericht op MVB:

MVB Investment Belief:

Het Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM is ervan overtuigd dat het integreren van environmental- social- en governance-factoren (ESG-factoren) de risico-rendementsverhouding van onze beleggingen verbetert. Daarom gebruiken we ESG als instrument voor risicobeheersing en om beleggingskansen te benutten.

Het pensioenfonds onderkent de positieve bijdrage van duurzaamheid aan de beleggingen, mitigeert ESG-risico's en speelt in op kansen. Iedere beslissing die het pensioenfonds neemt met betrekking tot het MVB-beleid wordt beoordeeld langs de assen rendement, risico en kosten.

c. MVB-doelstellingen

Het verbeteren dan wel bestendigen van de risico-rendementsverhouding van de beleggingen geldt als de primaire doelstelling voor het MVB-beleid. Een daarmee samenhangend doel is dat geprobeerd wordt met ons MVB-beleid zo veel mogelijk te voldoen aan de verwachtingen van de deelnemers. Uit deelnemersonderzoeken blijkt dat deelnemersvoorkeuren op onderdelen erg uiteenlopen. Het MVB-beleid houdt daar rekening mee.

d. Thematische aandachtgebieden (op basis van SDG's)

Het speelveld van MVB is breed. Door een aantal thema's te kiezen brengt het pensioenfonds focus aan, voor een gericht en effectief MVB-beleid. De gekozen MVB-thema's zijn gebaseerd op de zeventien Sustainable Development Goals (SDG's) die de Verenigde Naties in 2015 heeft vastgesteld.

De MVB-thema's worden mede geselecteerd op basis van MVB-deelnemersonderzoeken. De laatste uitvraag bij deelnemers is in juli 2023 gedaan. Op basis daarvan hebben we de thema's 'economie, verantwoorde productie en consumptie' en 'maatschappelijke basisbehoeften' geselecteerd.

1^e MVB-thema: Economie, verantwoorde productie en consumptie

Duurzame consumptie en productie is gericht op meer en beter doen met minder, waardoor de aarde minder wordt belast en de kwaliteit van leven wordt verhoogd. Dit thema heeft een link met SDG's 8, 9 en 12.

- **Waardig werk en economische groei (SDG 8)**
- **Industrie, innovatie en infrastructuur (SDG 9)**
- **Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12)**

2^e MVB-thema: Maatschappelijke basisbehoeften

Dit thema richt zich op goede gezondheid, goed onderwijs en duurzame en betaalbare energie voor iedereen. In SDG's 3, 4 en 7 worden deze doelstellingen geadresseerd.

- **Goede gezondheid en welzijn (SDG 3)**
- **Kwaliteitsonderwijs (SDG 4)**
- **Betaalbare en duurzame energie (SDG 7)**

e. MVB-instrumenten

Voor de implementatie van het MVB-beleid zet het pensioenfonds de volgende instrumenten in, om negatieve impact te beperken en om positieve impact te vergroten.

1. Het integreren van duurzaamheidsaspecten in beleggingsbeslissingen (**ESG-integratie**).
2. Het voeren van een **engagementbeleid**.
3. Het voeren van een **stembeleid** op aandeelhoudersvergaderingen.
4. Het voeren van een **uitsluitingenbeleid** op ongewenst gedrag en op ongewenste producten.
5. Het onderzoeken en mogelijk inzetten van **impactbeleggen**.
6. Het deelnemen aan collectieve rechtszaken (**class actions**).

Hiermee beoogt het pensioenfonds de risico-rendementsverhouding van zijn beleggingen te verbeteren en daarmee de waarde voor de deelnemers te verhogen. In de volgende hoofdstukken worden de MVB-instrumenten verder uitgewerkt.

Het pensioenfonds belegt in de beleggingspools van Achmea Investment Management (Achmea IM), dat per 1 januari 2025 de vermogensbeheer-activiteiten heeft overgenomen van Blue Sky Group, onze uitvoeringsorganisatie. Beleggen via pools betekent dat het fonds indirect eigenaar is van de beleggingen binnen de pool, maar geen directe aandeelhouder van bijvoorbeeld aandelen of obligaties. Daarom worden het stemmen en engagement uitgevoerd volgens het beleid van de beleggingspool zelf. Door hechte samenwerking tussen de beheerder en participanten van de beleggingspools sluit het poolbeleid grotendeels aan bij het eigen beleid.

4. Uitsluitingenbeleid

a. Ontwikkelingen in 2024

Het uitsluitingenbeleid is sinds de herijkingen in 2023 niet meer aangepast. Wel heeft het pensioenfonds het huidige uitsluitingenbeleid voor controversiële wapens geëvalueerd en besloten om dit beleid voort te zetten.

b. Uitsluitingscriteria

In het MVB-beleid staan de uitsluitingscriteria van het pensioenfonds beschreven. Het gaat onder meer om het uitsluiten van ondernemingen die op structurele wijze de UN Global Compact schenden, ondernemingen die zijn betrokken in de productie, handel of distributie van controversiële wapens, en producenten van tabak. De UN Global Compact bestaat uit tien principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie. Controversiële wapens zijn wapens die onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken, geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen en/of na afloop van een conflict slachtoffers kunnen veroorzaken. Hierbij zijn producenten van nucleaire wapens uitgezonderd als die gevestigd zijn in een land waarbij dit geoorloofd is conform het non-proliferatieverdrag. Tevens worden landen en staatsbedrijven uitgesloten indien deze politieke rechten en burgerlijke vrijheden schenden. Het criterium hiervoor is een 'not free' classificatie in de Freedom House Index.

c. Implementatie

Uitsluiting betekent dat niet meer belegd mag worden in de aandelen en obligaties van de uitgesloten onderneming.

Bij discretionaire mandaten waarbij de beleggingstitels op naam van het pensioenfonds zijn, kan de uitsluitingslijst één-op-één worden toegepast. In geval van beleggingsfondsen en beleggingspools kan dat niet, omdat het pensioenfonds hierin belegt met andere beleggers.

Het uitsluitingsbeleid wordt onder regie van onze uitvoeringsorganisatie uitgevoerd op basis van data van de externe dienstverlener Sustainalytics. De uitsluitingenlijst wordt elk kwartaal geactualiseerd en dagelijks gemonitord.

d. Resultaten

Het pensioenfonds sluit zowel beleggingen in bedrijven als in landen uit.

Uitsluiting van bedrijven

Het pensioenfonds sluit per 31 december 2024 in totaal 215 bedrijven uit van beleggingen. De lijst met uitgesloten bedrijven staat op de website van het pensioenfonds. Van bedrijven die zijn uitgesloten houdt het pensioenfonds geen aandelen of bedrijfsobligaties in de portefeuille. Hiervoor had het pensioenfonds verschillende redenen:

- 120 bedrijven werden uitgesloten wegens betrokkenheid bij controversiële wapens. Het pensioenfonds sluit dergelijke bedrijven uit, met uitzondering van bedrijven die betrokken zijn bij kernwapens mits zij gevestigd zijn in een land waar deze betrokkenheid is toegestaan conform het non-proliferatieverdrag.
- 70 bedrijven werden uitgesloten omdat ze de principes van de UN Global Compact schenden. Deze principes omvatten mensenrechten, arbeidsrechten, het voorzorgsprincipe qua milieu en anti-corruptie. Bedrijven die een of meer van de principes met voeten treden, worden door het pensioenfonds uitgesloten.
- Het pensioenfonds sluit 39 bedrijven uit – vooral tabaksfabrikanten – die betrokken zijn bij de productie van en/of handel in producten die bij bedoeld gebruik leiden tot overlijden of persoonlijke schade, en waarbij engagement evident niet succesvol is.

Uitsluiting van landen

Als gevolg van de uitsluitingencriteria belegt het pensioenfonds niet in meer dan 50 overheden. Staatsbedrijven die actief zijn in gebieden van uitgesloten overheden worden zoals gezegd ook uitgesloten door het pensioenfonds. Dit geldt voor 1919 staatsbedrijven.

Naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne heeft het bestuur van het pensioenfonds in 2022 besloten alle beleggingen in Rusland uit te sluiten, dus ook bedrijven. Russische staatsobligaties stonden al op de uitsluitingelijst. Overigens betreft dit minder dan 0,1% van het belegd vermogen van het pensioenfonds. De bestaande posities worden – wanneer dat mogelijk is – op een beheerste manier afgebouwd. In 2024 heeft het pensioenfonds Rusland nog steeds uitgesloten; hiermee volgt het pensioenfonds de EU-sancties tegen Rusland.

Uitsluitingsgronden en aantallen	Aantal uitsluitingen
Bedrijven – Uitsluitingen o.b.v. controversiële wapens	120
Bedrijven – Uitsluitingen o.b.v. UN Global Compact	70
Bedrijven – Uitsluitingen o.b.v. schadelijke producten (m.n. tabak)	39
Bedrijven – Totaal aantal uitsluitingen	215
Overheden – Totaal aantal uitsluitingen	56
Staatsbedrijven – Totaal aantal uitsluitingen	1919

Tabel 4.d.1: Uitsluitingsgronden en aantallen

5. Stembeleid

a. Uitgangspunten en thema's

Het stembeleid van het pensioenfonds omvat zeven onderwerpen (audit en rapportage, raad van bestuur, kapitaal, beloningsbeleid, aandeelhoudersrechten, aandeelhoudersvoorstellen en milieu en sociaal) en is gebaseerd op wereldwijd erkende 'best practices', zoals de ICGN-richtlijnen, de OESO-richtlijnen, de UNGP en de mogelijke impact op de SDG's. De door het pensioenfonds gekozen thema's en daarmee verbonden SDG's worden meegenomen in het stembeleid.

b. Stemresultaten

In 2024 heeft het pensioenfonds veelvuldig gebruik gemaakt van het stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen. In totaal stemde het pensioenfonds op 2.904 vergaderingen over 33.539 voorstellen. Hierbij stelt het pensioenfonds zich op als een positief-kritische, betrokken aandeelhouder. In 35% van de gevallen stemde het pensioenfonds tegen het advies van het management op een voorstel. Dit waren meestal voorstellen over het benoemen van leden voor de raad van bestuur, excessieve beloningen en audit en rapportage. Het pensioenfonds steunde 65% van de voorstellen van het management van de ondernemingen. 1.968 voorstellen gingen over aandeelhoudersrechten en 425 voorstellen waren gerelateerd aan duurzaamheid. In onderstaande tabel staat een samenvatting van het stemgedrag. Het stemgedrag in 2024 was vergelijkbaar met het stemgedrag van 2023.

Aantal aandeelhoudersvergaderingen	2.904
Aantal agendapunten	33.539
Agendapunten waar voor het advies van het management gestemd is	21.952
Agendapunten waar tegen het advies van het management gestemd is	11.587
Onderwerpen waar het meest tegen het advies van het management is gestemd	het benoemen van leden voor de raad van bestuur, excessieve beloningen en audit en rapportage
Agendapunten gerelateerd aan aandeelhoudersrechten	1.968
Agendapunten gerelateerd aan duurzaamheid	425

Tabel 5.b.1: Samenvatting stemgedrag

c. Uitgelichte stemmen in 2024

Case: DSV - meer transparantie over mensen- en arbeidsrechten Aansluiting bij het thema 'waardig werk' (SDG 8)

DSV AS is een Deens bedrijf dat logistieke diensten levert.

Rapportage over mensen- en arbeidsrechten

Op de Algemene vergadering van aandeelhouders van DSV in 2024 werd gestemd over een aandeelhoudersvoorstel over mensen- en arbeidsrechtenrapportage. Het pensioenfonds heeft voor deze resolutie gestemd omdat het de transparantie zal verhogen over de aanpak van DSV aanpak omtrent mensen- en arbeidsrechtenrisicomanagement en omdat de rapportage in lijn is met internationale standaarden.

In de resolutie werd voorgesteld dat het bestuur de rapportage en due diligence omtrent mensen- en arbeidsrechten verder ontwikkelt in lijn met de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) en aanstaande EU-wetgeving op dit gebied: de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). In het voorstel werd gevraagd om een jaarlijkse openbare rapportage tegen redelijke kosten, welke voor het eerst vóór de aandeelhoudersvergadering van 2025 gepubliceerd dient te worden.

In reactie op het voorstel heeft het bestuur van DSV aangegeven dat de onderneming een sterke betrokkenheid heeft bij het borgen van mensen- en arbeidsrechten. Vanaf 2023 heeft het bedrijf al stappen gezet om de duurzaamheidsrapportage uit te breiden op deze gebieden. DSV is van plan om de inspanningen in de komende jaren voort te zetten en adviseerde aandeelhouders dan ook om deze resolutie te steunen. Het voorstel is aangenomen, wat betekent dat het bedrijf zal voorzien in een aanvullende rapportage over het risicobeheer en due diligence op het gebied van mensen- en arbeidsrechten, voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering van 2025.

Case 5.c.1: DSV

Case: Nationale Bank van Griekenland - beloning en salaris van de CEO Aansluiting bij goed bestuur en degelijke beloningen (stembeleid)

De Nationale Bank van Griekenland is de oudste bank van Griekenland en levert verschillende financiële diensten.

Veel tegenstemmen op het beloningsrapport

Op de aandeelhoudersvergadering van de nationale bank van Griekenland in 2024 heeft het pensioenfonds tegen een resolutie over beloningen gestemd.

De adviserende, niet-bindende resolutie betrof de goedkeuring van het beloningsrapport. 52,38% van de aandeelhouders stemde tegen, wat duidt op aanzienlijke zorgen over de structuur en werking van de beloning van leidinggevend. Langetermijnbeloningen ter waarde van 120% van het salaris werden gedurende het jaar aan de CEO toegekend. 40% van deze beloningen werd onmiddellijk toegekend, de rest wordt geleidelijk over vijf jaar toegekend.

Het pensioenfonds stemde tegen het beloningsrapport omdat wij zorgen hebben over de structuur van langetermijnbeloningen en de afstemming van beloningen op prestaties. Wij zijn van mening dat langetermijnbeloningen onderworpen moeten zijn aan meetbare en objectieve prestatievoorwaarden om ervoor te zorgen dat de prikkels aansluiten bij een bedrijfsstrategie en bedrijfsmodel. Er zijn zorgen dat de toegekende beloningen niet afhankelijk waren van prestaties, mede omdat de beloningen onmiddellijk in werking traden in plaats van op de lange termijn.

We hadden ook zorgen over de aanpak van het bedrijf ten aanzien van salarisverhogingen gedurende het jaar, aangezien het salaris van de CEO met 63,16% steeg van €361.607 naar €590.000. Het beloningscomité vond de salarisverhoging passend door de uitstekende prestaties van de CEO, met name het nemen van een reeks belangrijke initiatieven en het behalen van verbeterde financiële resultaten. Wij zijn van mening dat aanzienlijke salarisverhogingen effect kunnen hebben op de algehele beloningsstructuur en geven de voorkeur aan het gefaseerd doorvoeren van salarisverhogingen in plaats van significante eenmalige verhogingen.

Case 5.c.2: de Nationale Bank van Griekenland

6. Engagement

a. Uitgangspunten en thema's

In het MVB-beleid hecht het pensioenfonds extra belang aan het MVB-instrument engagement, oftewel dialogen voeren met bedrijven. Het pensioenfonds gelooft dat er met engagement betere resultaten te behalen zijn dan met het uitsluiten van bedrijven. Door de dialoog aan te gaan met een selectie van bedrijven (en landen) waarin het belegt, moedigt het pensioenfonds deze bedrijven en landen aan om de bedrijfsvoering te verbeteren op de thema's die het pensioenfonds belangrijk vindt. Het pensioenfonds heeft Hermes EOS aangesteld als engagementmanager voor de aandelen- en obligatieportefeuille.

Thema's van internationale richtlijnen zoals die van UN Global Compact staan centraal bij engagement. De UN Global Compact bestaat uit tien principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie. Met bedrijven die principes op deze thema's schenden of dreigen te schenden start het pensioenfonds een dialoog. Wanneer blijkt dat een bedrijf onvoldoende openstaat voor een structurele dialoog, of het engagement onvoldoende voortgang laat zien, kan het pensioenfonds besluiten om dat bedrijf toe te voegen aan de uitsluitingenlijst. Op deze manier beheerst het pensioenfonds financiële, maatschappelijke en reputatierisico's van onwenselijk ondernemingsgedrag.

Daarnaast zet het pensioenfonds engagement in om doelstellingen te behalen die gelinkt zijn aan de door het pensioenfonds gekozen thema's en daarmee verbonden SDG's. Denk bijvoorbeeld aan mensen- en arbeidsrechten, schone energie, circulaire economie en beloningsbeleid. De bedrijvenselectie voor dit type engagement baseert het pensioenfonds onder meer op materiële ESG-risico's en haalbaarheid.

b. Resultaten engagement

In 2024 zijn 1.031 gesprekken gevoerd met bedrijven over 3.493 milieugerelateerde, sociale en bestuurlijke kwesties en doelstellingen. Het diagram hieronder geeft de geografische verdeling weer van de gevoerde engagements.

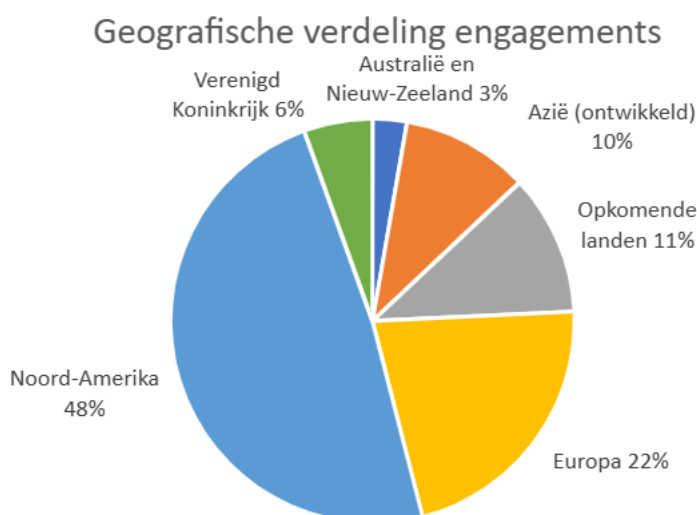

Diagram 6.b.1: Geografische verdeling van gevoerde engagements

De meest voorkomende onderwerpen waren 'milieu' en 'sociaal'. Onderstaande tabel geeft aan welk onderwerp het meest besproken is binnen de vier engagementthema's: sociaal, milieu, goed bestuur, en strategie, risico en communicatie.

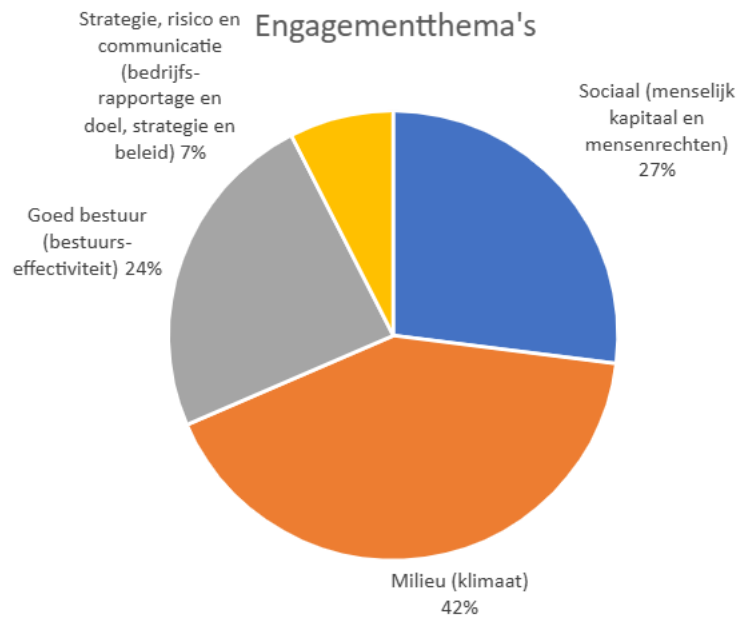

Diagram 6.b.2: Engagementthema's met tussen haakjes het meest voorkomend onderwerp binnen elk thema

c. Engagement vastgoed en private equity

Hermes EOS voert het engagementbeleid uit voor de beleggingen in aandelen en obligaties. Engagement van de beleggingen in privaat vastgoed wordt uitgevoerd door a.s.r., dat verantwoordelijk is voor de beoordeling van de vastgoedfondsen, inclusief ESG. Engagement is onderdeel van deze dienstverlening. Externe vermogensbeheerders voeren engagement voor de private equity-beleggingen.

.....

d. Engagementvoorbeelden in 2024 uitgelicht

Case: Carrefour

Aansluiting bij het thema 'verantwoorde consumptie en productie' (SDG 12)

Carrefour is een van de grootste supermarktketens ter wereld met het hoofdkantoor in Frankrijk. Er worden sinds 2022 gesprekken gevoerd met dit bedrijf op het gebied van biodiversiteit. Biodiversiteit heeft een directe link met een van de thema's die het pensioenfonds belangrijk vindt, namelijk 'economie, verantwoorde productie en consumptie', verbonden met onder meer SDG 12.

De vraag aan Carrefour was om de grootste risico's, afhankelijkheid van en negatieve invloed op biodiversiteit in kaart te brengen en een strategie te ontwikkelen om deze aan te pakken. Daarna is ook gevraagd om meer informatie over de herkomst van grondstoffen en de aanpak omtrent ontbossing. Carrefour heeft de impact van de toeleveringsketens op biodiversiteit inzichtelijk gemaakt in lijn met de aanbevelingen. Tevens is Carrefour aangespoord om de resultaten te publiceren, een strategie te ontwikkelen en de ambitie uit te spreken om een positieve impact op biodiversiteit te realiseren. Ook werd er gevraagd om meer informatie over Carrefour's watergebruik.

In 2023 heeft Carrefour een biodiversiteitsstrategie opgesteld met doelen om de negatieve biodiversiteitsimpact te verkleinen in lijn met de Science Based Targets for Nature (SBTN). De intentie van Carrefour is om een neutrale impact op biodiversiteit te hebben. Vanaf 2024 rapporteert Carrefour over de biodiversiteitimpact in lijn met de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD). Hieruit blijkt dat het bedrijf de meest significante impact heeft in Brazilië en Frankrijk, door verandering in landgebruik. Ook werden grondstoffen met hoog risico geïdentificeerd, zoals palmolie, rundvlees, cacao, soja, vis en katoen. Daarnaast is er een uitleg opgenomen over water-, lucht- en grondvervuiling en microplastics. Carrefour heeft, in lijn met onze aanbevelingen, een actieplan opgesteld om verantwoorde consumptie en duurzame landbouw te bevorderen door middel van duurzame inkoop en samenwerking met stakeholders. Tevens heeft Carrefour aangegeven de watervoetafdruk te willen verkleinen. Als onderdeel van het engagement samenwerkingsverband Nature Action 100, zullen we engagement blijven voeren met Carrefour over de gerapporteerde biodiversiteitsimpact en het actieplan.

Case 6.d.1: Carrefour

.....

Case: Alphabet – digitale rechten en AI Aansluiting bij het thema ‘innovatie’ (SDG 9)

Digitale technologieën en specifiek artificiële intelligentie (AI) hebben de potentie om een volgende industriële revolutie teweeg te brengen en nieuwe kansen te creëren voor bedrijven. Wel moeten bedrijven zich bewust zijn van de ethische dilemma's en de reputatie- en juridische risico's die hiermee gepaard gaan. Een voorbeeld hiervan is de online bescherming van kinderen.

Alphabet is een Amerikaanse informatietechnologie multinational en onder andere het moederbedrijf van Google. Wij zijn in gesprek gegaan met vertegenwoordigers van het bedrijf over de aandeelhoudersvergadering. Aangezien Alphabet voorstellen van aandeelhouders had ontvangen over de online veiligheid van kinderen, hebben wij gevraagd naar het risicomanagement omtrent dit onderwerp. Alphabet heeft aangegeven diverse controles te hebben om de online veiligheid van kinderen te garanderen, waaronder een aparte YouTube Kids applicatie. Alphabet gaf ook aan dat het bedrijf zijn rapportages zou verbeteren en AI en machinelearning had gebruikt om problematische content te verwijderen. Wij erkennen dat het bedrijf veel werk heeft verzet, in het bijzonder omtrent AI, en sporen het bedrijf aan om zijn transparantie over het handhaven van leeftijdsgebonden beperkingen te verhogen. Alphabet heeft hiervoor een plan opgesteld en zal ook de effectiviteit van de maatregelen beoordelen. Wij blijven met het bedrijf in gesprek over onder anderen AI, menselijk kapitaal en digitale rechten.

Case 6.d.2: Alphabet

7. ESG-integratie

a. Overzicht in welke pools het pensioenfonds is belegd

Momenteel belegt het pensioenfonds in beleggingspools van Achmea IM, dat de vermogensbeheer-activiteiten heeft overgenomen van Blue Sky Group, onze uitvoeringsorganisatie. Derhalve is het pensioenfonds geen directe aandeelhouder van de bedrijven, maar participant van de beleggingspools. Achmea IM zorgt voor een poolbeleid dat zo veel mogelijk aansluit bij het beleid van de participanten. Lukt dat niet, dan wordt óf naar een alternatieve oplossing gezocht, óf wordt met een goede onderbouwing de discrepantie met het poolbeleid geaccepteerd.

Hieronder staat een lijst van de pools waarin het pensioenfonds is belegd:

1. Achmea IM / Blue Sky Global Developed Passive Large&Mid Cap Eq
2. Achmea IM / Blue Sky ACWI Passive Low Volatility Equity Fund
3. Achmea IM / Blue Sky Active Equity Emerging Markets Global
4. Achmea IM / Blue Sky Euro Inflation-Linked Bond Fund
5. Achmea IM / Blue Sky Passive 15+ Year AAA Euro Gov Debt
6. Achmea IM / Blue Sky Active Global Investment Grade Corp Debt
7. Achmea IM / Blue Sky Active Global High Yield Fund
8. Achmea IM / Blue Sky Dutch Residential Mortgages Fund
9. Achmea IM / Blue Sky Global Listed Real Estate Fund
10. Achmea IM / Blue Sky Global Leveraged Loan Fund
11. Achmea IM / Blue Sky Active Private Real Estate Europe Core
12. Achmea IM / Blue Sky Active Fixed Income Emerging M Debt USD
13. Achmea IM / Blue Sky Active Private Real Estate USA Fund
14. Achmea IM / Blue Sky Active Private Real Estate NL Core
15. Achmea IM / Blue Sky Active Private Real Estate NL Asia II Fund
16. Achmea IM / Blue Sky Active Private Real Estate Asia IV Fund
17. Achmea IM / Blue Sky Active Private Real Estate Europe II Fund
18. Achmea IM / Blue Sky Active Private Real Est Asia Pacific Core
19. Achmea IM / Blue Sky Active Private Equity Asia I Fund
20. Achmea IM / Blue Sky Private Equity US I Fund
21. Achmea IM / Blue Sky Private Equity Secondaries I Fund
22. Achmea IM / Blue Sky Private Equity Europe I Fund
23. Achmea IM / Blue Sky Private Equity Secondaries II Fund
24. Achmea IM / Blue Sky Private Equity US II Fund
25. Achmea IM / Blue Sky Private Equity Global Large Cap I Fund

.....

b. Duurzaamheidskenmerken in beleggingsportefeuille

ESG-scan

Elk kwartaal voert de engagementmanager Hermes EOS een ESG-portefeuillescan uit. De scan geeft informatie over ESG-, CO₂- en engagementprofielen van de feitelijke aandelen- en obligatieportefeuille ten opzichte van de benchmark. De in 2024 gemaakte portefeuillescans geven het volgende beeld:

De portefeuillescores zijn vrijwel identiek aan de benchmark:

- CO₂-uitstoot lager
- ESG-scores gelijk
- ESG-controverses veelal minder
- CO₂- en ESG-data passieve beleggingsstrategieën veelal gelijk
- CO₂- en ESG-data actieve beleggingsstrategieën divers beeld

Klimaatbenchmarks

Er zijn in 2024 klimaattransitie-benchmarks geïmplementeerd voor de volgende pools:

- Achmea IM / Blue Sky ACWI Passive Low Volatility Equity Fund
- Achmea IM / Blue Sky Active Equity Emerging Markets Global
- Achmea IM / Blue Sky Active Global High Yield Fund

Daarnaast was er in 2023 al een klimaattransitie-benchmark geïmplementeerd voor de Global Developed Passive Large&Mid Cap Equity pool. De CO₂-reductie bedraagt per pool 30% tot 50% ten opzichte van 2019, gevolgd door een jaarlijkse CO₂-reductie van minimaal 7%.

De voorwaarde bij de implementatie van de klimaattransitie-benchmarks was dat de risico-rendementskarakteristieken minimaal gelijk waren aan de brede marktbenchmarks.

Het pensioenfonds heeft geen specifiek beleid geformuleerd op het gebied van CO₂-reductie van de beleggingen maar volgt hierin het poolbeleid. Vanuit financieel oogpunt kunnen hierdoor bijvoorbeeld *stranded assets* voorkomen worden. Stranded assets zijn bedrijven die snel in waarde zouden kunnen dalen omdat zij niet snel genoeg meegaan in de klimaattransitie.

.....

GRESB

Om vastgoed in de beleggingsportefeuille op duurzaamheidscriteria te beoordelen gebruikt het pensioenfonds GRESB-data. In de richtlijnen heeft het pensioenfonds opgenomen dat privaat-vastgoedfondsen binnen drie jaar een GRESB-score moeten hebben, en dat minimaal 75% van de portefeuille kan worden gekwalificeerd als ‘green building’.

c. ESG in selectie en monitoring van externe vermogensbeheerders

Omdat een groot deel van de beleggingen is uitbesteed aan externe vermogensbeheerders is er een solide proces nodig voor selectie en monitoring. De uitkomsten van dit selectieproces komen tot uiting in het door Blue Sky Group ontwikkelde scoremodel dat nu door Achmea IM wordt gehanteerd. Dit scoremodel kent een aantal criteria, waarvan ‘Planet’ – als representant van het duurzaamheidsbeleid – een belangrijke is. Het model incorporeert duurzaamheidsfactoren en criteria van UNPRI (United Nations Principles in Responsible Investments), SFDR-criteria (voor rapporteren over duurzaamheid) en PAI (Principal Adverse impact Indicators), MIFID II (duurzaamheidscriteria van klanten) en SDG’s.

Criteria externe vermogensbeheerders	
Parent	✓
People	✓
Proces	✓
Performance	✓
Peer Performance	✓
Positioning	✓
Planet	✓
Operational Due Diligence	✓

Figuur 7.c.1: Criteria externe vermogensbeheerders

De door de beheerder voorgeselecteerde externe vermogensbeheerder moet kunnen aantonen dat ESG-beleid een geïntegreerd onderdeel is van het beleggingsproces en moet bovendien de UN Guiding Principles en de OESO-richtlijnen onderschrijven. Daarnaast is het van belang dat de manager ook rapporteert over het ESG-beleid en ontwikkelingen in de portefeuille. De integratie van duurzaamheidscriteria adresseert en mitigeert potentiële duurzaamheidsrisico's.

Bijlagen

Bijlagen

Uitsluitingenlijst

Zie website: [Documenten](#) | [klmvliegendfonds.nl](#)

Afkortingen

- ESG: Environmental, Social en Governance factoren
- GRESB: Global Real Estate Sustainability Benchmark
- ICGN: International Corporate Governance Network
- MVB: Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
- OESO-richtlijnen: OECD Guidelines for Multinational Enterprises
- PAI: Principal Adverse Impact Indicators
- SDG's: Sustainable Development Goals
- SFDR: Sustainable Finance Disclosure Regulation
- UNGP: UN Guiding Principles on Business and Human Rights
- UNPRI: United Nations Principles in Responsible Investments

Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM
Prof. E.M. Meijerslaan 1, 1083 AV Amstelveen | Postbus 123, 1180 AC Amstelveen
(020) 426 62 20 | pensioenservice@klmvliegendfonds.nl
www.klmvliegendfonds.nl

Colofon

Uitgegeven door Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM
Coördinatie & tekst Achmea Investment Management, Zeist

024